

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Ключові слова: інтелектуальні ресурси, винахід, інноваційний лікарський засіб, частка ринку

Сучасні фармацевтичні компанії (ФК) поряд із матеріальними, трудовими, фінансовими ресурсами мають також значні інтелектуальні ресурси (ІР). ІР – це важлива складова ресурсного потенціалу ФК, яка заснована на знаннях, досвіді, навичках, компетенціях як персоналу, так і організації в цілому. ІР є базою для більш ефективного використання всіх інших видів ресурсів та забезпечення сталого інноваційного, соціально-економічного розвитку як окремої компанії, так і галузі (регіону), і держави в цілому [1].

На сьогодні стан та ефективність системи управління ІР визначають конкурентоспроможність, стратегічні позиції та перспективи розвитку сучасних ФК. До того ж, збалансована та ефективна система управління ІР дає змогу компанії своєчасно та адекватно реагувати на зміни як поточної ринкової ситуації, так і на глобальні процеси, які відбуваються на світовому фармацевтичному ринку [2–4]. Розвиток системи управління ІР у ФК сприяє реалізації двох головних завдань – здатності відтворювати і здатності використовувати ІР.

Зростає значення інновацій у діяльності ФК, прискорення науково-технічного прогресу і посилення конкуренції на національних і світових ринках, зокрема на ринках праці та освітніх послуг, актуалізує теоретичне осмислення складових ІР. Інноваційна діяльність та її ресурсний потенціал стають в цих умовах важливою ланкою в структурі економіки країни, її регіонів, галузей, підприємств і установ, включаючи вищі навчальні заклади (ВНЗ). Отже, на сучасному етапі необхідність подальшого пошуку нових методичних підходів до оцінювання існуючого потенціалу ІР ФК із метою визначення резервів їх ефективного використання зростає та зумовлює актуальність наукового дослідження.

Метою роботи є обґрунтування науково-методичних підходів до оцінювання й управління ІР вітчизняних ФК з метою виявлення резервів підвищення ефективності управління цими ресурсами.

Матеріали та методи дослідження

Дослідження виконували з використанням баз даних у мережі інтернет: Українського патентного відомства, ДП «Державний експертний центр МОЗ України», наукометричних баз даних. У рамках дослідження проаналізовано показники стану ІР (частка ринку ФК, частка інноваційних ЛЗ у портфелі ФК, частка комерціалізованих об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), кадрова складова ІР станом на червень 2016 р.) вітчизняних ФК. Як об'єкти дослідження обрано: ПАТ «Фармак», Корпорація «Артеріум», ТОВ «ФК "Здоров'я"», фармацевтична фірма (ФФ) «Дарниця», ПАТ «Київський вітамінний завод», ПАТ НІЦ «Борщагівський ХФЗ», АТ

«Лекхім», ФК «Червона зірка», ФК «Юрія-Фарм», ФК «Фітофарм», ТОВ «Кусум Фарм», ФФ «Віола», Житомирська ФФ, Тернопільська ФФ, ПАТ «Лубнифарм». Використано ретроспективний, логічний, статистичний та системно-аналітичний методи дослідження.

Результати дослідження та обговорення

Завдання оцінювання й управління інтелектуальним потенціалом ФК досить складне, оскільки потребує аналізу й обліку багатьох показників. Тому останнім часом велику увагу приділяють проблемі пошуку адекватних методів аналізу, діагностики та класифікації стану ІР ФК.

У практиці емпіричних досліджень широко використовують кластерний аналіз, який забезпечує достовірне рішення задачі класифікації об'єктів. Особливо актуальним завданням кластеризація стає тоді, коли порівнюють показники багатьох компаній однієї галузі, у цьому разі фармацевтичної. Для кожного кластера мають формувати відповідні стратегії розвитку ІР.

Для визначення стану ІР ФК авторами запропоновано функціональну залежність:

$$ІР = f(k_1, k_2, k_3, k_4),$$

де ІР – інтегральний показник ІР;

k_1 – частка ринку ФК;

k_2 – частка інноваційних ЛЗ у портфелі ФК;

k_3 – частка комерціалізованих об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ);

k_4 – кадрова складова ІР підприємства.

Розрахунок інтегрального показника ІР доцільно здійснювати на основі таксономічного та кластерного аналізу з використанням програмного продукту «Statistika». Значення таксономічних показників змінюється від 0 до 1, чим ближче значення до 1, тим ліпше [5].

Основними принципами розробленої методики оцінювання інтелектуального потенціалу ФК, що відрізняє її від більшості інших, є використання системи індикаторів, які відбивають галузеву специфіку та дають змогу виконувати комплексне оцінювання ІР. Попадання ФК у певну групу характеризує відповідний рівень ефективності використання ІР.

Запропоновані в роботі методичні положення дають можливість не тільки діагностувати наявний стан ІР ФК, а й з урахуванням організаційно-економічних перелумов обґрунтовано і зважено обирати оптимальну інноваційну стратегію.

За результатами аналізу досліджувані ФК розподілено на 4 групи (рис. 1). Згідно з системою дослідження ринку «Фармексплорер» (Моріон), в першій половині 2016 р. на фармацевтичному ринку України продовжувалася стійка тенденція до зростання частки національних виробників [6]. Автори вважають, що пов'язувати зростання ринкової частки національних виробників виключно зі зменшенням купівельної спроможності населення і, як результат, відходом іноземних ФК із фармацевтичного ринку України, не є коректним.

Окрім такого важливого чинника як вартість ліків, сьогодні в конкурентній боротьбі ФК на перший план вийшли і такі чинники, як підвищення інноваційної активності, зростання обсягів інвестицій у розвиток і модернізацію виробництва, а також розширення продуктового портфеля ФК за рахунок введення в асортимент генериків «нових поколінь», комбінованих інноваційних ЛЗ, біосімілярів. У результаті виробники, які приділяли увагу цим факторам – ПАТ «Фармак», ТОВ «ФК "Здоров'я"», ФФ «Дарниця» та Корпорація «Артеріум», змогли ефективно використати особливості поточної ринкової ситуації і значно збільшили свою частку в загальному обсязі продажів.

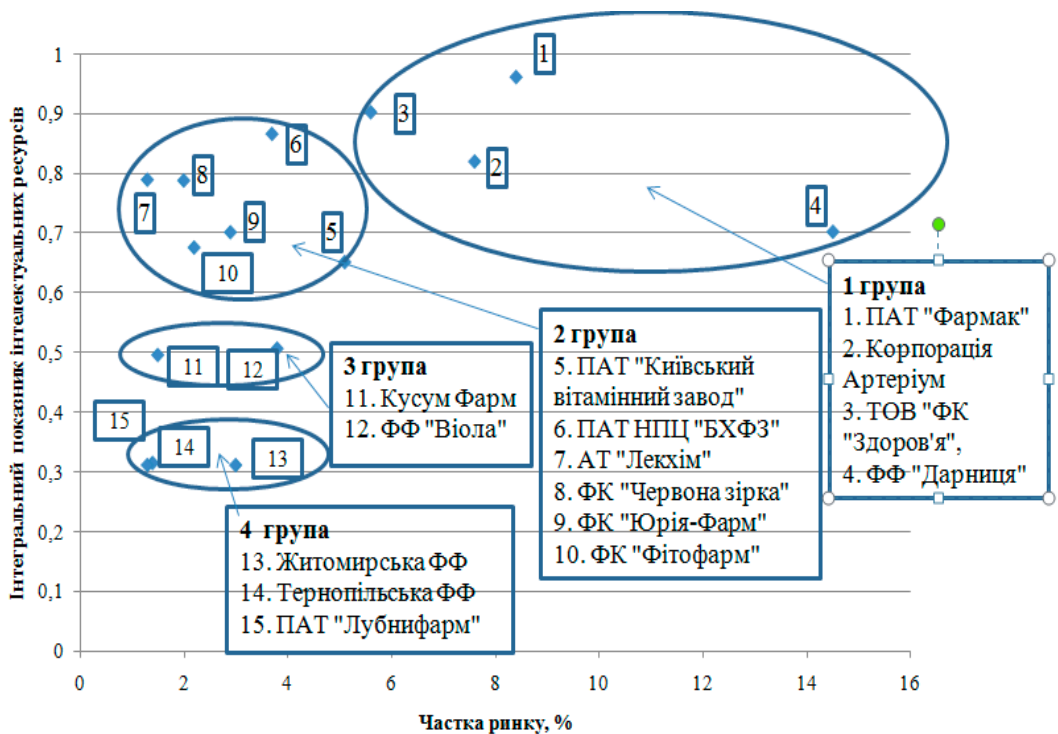

Рис. 1. Результати кластеризації досліджуваних фармацевтичних компаній за станом інтелектуальних ресурсів

У першій групі досліджуваних ФК представлено компанії, в яких спостерігаються найбільш високі значення інтегрального показника ІР, а також висока частка контрольованого фармацевтичного ринку. До цієї групи належать ФК-лідери вітчизняного фармацевтичного ринку: ПАТ «Фармак», Корпорація «Артеріум», ТОВ «ФК "Здоров'я"», ФФ «Дарниця».

Важливим індикатором інноваційної активності будь-якої компанії є кількість отриманих патентів на винаходи і корисні моделі. Динаміка патентування на провідних вітчизняних ФК, які утворюють першу сформовану групу, свідчить про їхній поступовий інноваційний розвиток. Дослідження виявили також активну реєстрацію/перереєстрацію препаратів ФК першої групи, зокрема оригінальних ЛЗ та генериків останнього покоління. Отже, можна зробити висновок, що для ФК, які утворюють першу групу, притаманна наступальна інноваційна стратегія, для якої характерне активне патентування нововведень.

Зростання ринкової частки вітчизняних фармацевтичних виробників наочно ілюструє важливість інноваційних підходів до ведення бізнесу. Не випадково тільки дві з вітчизняних ФК – ПАТ «Фармак» і ФФ «Дарниця», увійшли до Топ-20 найбільш інноваційних компаній України за версією «Forbes Україна» [6].

ПАТ «Фармак» випускає майже 300 препаратів на основі 130 терапевтичних молекул, щорічно впроваджує близько 20 нових ЛЗ. Підприємство інвестує в R&D до 7% доходу від продажів, включаючи капітальні інвестиції. У результаті аналізу стану реєстрації/перереєстрації ЛЗ виявлено, що ПАТ «Фармак» робить основний фокус на шести групах АТС класифікації: А, С, J, М, N, R, а також вивело на ринок косметичний засіб для контурної пластики – Авуаж (натрію гіалуронат). ПАТ «Фармак» здійснює вивчення свого першого оригінального препарату в Європі та США [7].

Серед досліджуваних вітчизняних ФК першої групи ПАТ «Фармак» має тривалий досвід виробництва біосімільарів (рекомбінантний інсулін, еритропоетин, енок-

сапарин натрію) спільно зі світовими біотехнологічними компаніями (Eli Lilly, LG Life Sciences). ПАТ «Київмедпрепарат», що входить до Корпорації «Артеріум», та ФФ «Дарниця» також нещодавно розпочали виробництво рекомбінантних інсулінів. Слід зазначити, що вартість біосімілярів значно нижча вартості оригінальних біопрепаратів, що робить їх більш доступними за ціною.

Аналіз стану реєстрації/перереєстрації ЛЗ ФФ «Дарниця» підтвердив, що компанія є одним із лідерів вітчизняної фармацевтичної індустрії, випускає понад 250 різних найменувань ЛЗ. Провідним напрямом розвитку є виробництво протимікробних препаратів у різних лікарських формах: порошки і розчини для ін'єкцій, таблетки, розчини для зовнішнього застосування, мазі і креми. Окрім того, препарати ФФ «Дарниця» займають особливе місце на українському ринку м'яких лікарських форм. У 2015 р. ФФ «Дарниця» ввела в експлуатацію унікальне для українського фармацевтичного ринку інфузійне виробництво, використовує у виробництві новітні автоматизовані системи [6].

Про раціональне управління структурними активами ТОВ «ФК "Здоров'я"» свідчить наявність в її продуктовому портфелі більш ніж 320 найменувань ЛЗ усіх фармакотерапевтичних груп. В останні роки компанія вивела на ринок такі оригінальні ЛЗ: Апіпрост, Глутаргін, Глутаргін Алкоклін, Інфларакс, Кардіоаргінін-Здоров'я, Артифлекс, ХешпіДерм плюс, Плантаглюцид-Здоров'я, Проалор, Факовіт, Фітоліт, Фладекс, Флорисед-Здоров'я та ін.

До продуктового портфеля Корпорації «Артеріум» входять понад 160 генеричних та оригінальних ЛЗ 11 із 14 фармакотерапевтичних груп. Особливе місце в продуктовому портфелі займають оригінальні препарати: Тіотриазолін, L-лізину есцинат, Тіоцетам, Уролесан.

Про раціональну політику комерціалізації ІР у ФК першої групи свідчить те, що досліджувані компанії випускають препарати, які увійшли до Національного переліку основних ЛЗ. Окрім того, ТОВ «ФК «Здоров'я»» та ФФ «Дарниця» здійснюють випуск антиретровірусних препаратів (АРП) для хворих ВІЛ-інфекцією. Це сприяє забезпеченню ВІЛ-інфікованих хворих в Україні доступними за ціною препаратами, а також зменшенню імпортозалежності. Слід зазначити, що вартість імпортованих АРП перевищує вартість вітчизняних аналогів у декілька разів, особливо другого ряду.

Отже, для ФК першої групи важливою метою є утримання своїх ринкових позицій, тому вони повинні приділяти увагу використанню наступальних інноваційних стратегій, щоб випереджати своїх конкурентів.

До другої групи увійшли ФК, в яких спостерігаються нижчі значення інтегрального показника ІР, але частка ринку яких також суттєва. До цієї групи належать такі ФК: ПАТ НВЦ «БХФЗ», ПАТ «Київський вітамінний завод», АТ «Лекхім», ФК «Червона зірка», ФК «Юрія-фарм», ФК «Фітофарм». За результатами аналізу їхньої інноваційної діяльності можна зробити висновок про те, що портфель ОІВ цих підприємств також є достатньо ефективним, але меншим порівняно з ФК першої групи. У результаті проведення моніторингу стану ІР встановлено, що досліджувані ФК за багатьма ЛЗ дотримуються адаптаційної інноваційної стратегії [8], а саме, випускають переважно генеричні ЛЗ. Разом з тим результати досліджень показали, що за окремими фармакотерапевтичними групами ЛЗ ці компанії дотримуються наступальної інноваційної стратегії. Поступова активізація інноваційної діяльності дасть змогу ФК другої групи залишатися значимими гравцями на фармацевтичному ринку України, тим більше, що для цього у них є відповідний технічний, матеріальний, кадровий і науковий потенціал. ФК цієї групи слід більше орієнтуватися на розроблення та впровадження інноваційних ЛЗ.

До третьої групи за рівнем ІР належать такі ФК, як ТОВ «Кусум Фарм» та ФФ «Віола», для яких характерне впровадження не радикальних, а модифікаційних інновацій. Ці підприємства не мають значної частки ринку. Так, ФК «Кусум Фарм» виробляє генеричні ЛЗ різних фармакологічних груп, багато з яких у попередні роки були відсутні на фармацевтичному ринку України. Слід підкреслити, що ЛЗ, які виробляють на підприємстві, це сучасні високоефективні і безпечні генеричні препарати, багато з них мають модифіковану систему доставлення. ФК «Кусум Фарм» спеціалізується на розробленні та виробництві ЛЗ, призначених для лікування пацієнтів із серцево-судинними, гастроентерологічними і ендокринними (зокрема цукровий діабет) захворюваннями. Як відомо, ці захворювання є найпоширенішими в Україні.

Виробництво продукції ФФ «Віола» здійснюється на п'яти виробничих майданчиках, де за сучасними технологіями виготовляють і фасують ЛЗ у вигляді м'яких лікарських форм (мазі, пасти, гелі, масла), рідких лікарських форм (настоянки, рідкі екстракти, сиропи, спиртові та водні розчини), медичних порошків, фасованої лікарської рослинної сировини, зокрема зборів. Асортимент продукції налічує понад 150 ЛЗ і охоплює практично всі фармакотерапевтичні групи АТС-класифікації. Тільки за останні 5 років підприємство налагодило виробництво 10 нових препаратів.

Тернопільська фармацевтична фабрика, Житомирська фармацевтична фабрика, ПАТ «Лубнифарм» увійшли до 4 групи ФК за рівнем ІР. Найбільший обсяг в їхній номенклатурі займають ЛЗ, основою яких є сировина рослинного походження. Під час формування продуктового портфеля ці ФК приділяють пріоритетну увагу виробництву і розробленню фітохімічних препаратів, які використовують в урології, гінекології, ревматології, педіатрії.

Слід зазначити, що незважаючи на наявність теоретичних і прикладних розробок, на сьогодні відсутній комплексний методичний підхід до управління ІР ФК, що потребує подальшого опрацювання цього питання і побудови рівневої системи управління ІР в фармацевтиці. Як і будь-який вид ресурсів, ІР у фармацевтиці мають багаторівневий характер (макро-, мезо- та мікрорівень) та відповідну логіку міжрівневих взаємозв'язків. У зв'язку з цим авторами здійснені аналіз і систематизація досвіду інноваційної діяльності вітчизняних і зарубіжних підприємств, що дало змогу запропонувати рівневу модель управління ІР в фармацевтиці (рис. 2).

Як вже зазначалося, на мікрорівні ІР сьогодні стають головним джерелом конкурентних переваг ФК. Результати проведених наукових досліджень свідчать, що існують такі головні види стратегій управління ІР ФК: пошук перспективних терапевтичних напрямів, зміцнення позицій у певному ринковому сегменті, вкладення коштів в інноваційні розробки. Українські ФК сьогодні не в повному обсязі використовують наявні стратегії управління ІР, які широко використовують зарубіжні ФК (наприклад, створення інноваційних кластерів, створення стратегічних альянсів для реалізації складних високовартісних інноваційних проектів, реалізація спільних проектів на засадах проектного фінансування тощо).

Однією з найбільш гострих проблем управління ІР в фармацевтичній галузі в сучасних умовах залишається проблема фінансування наукових досліджень (зокрема фундаментальних) і розробок. З метою створення сприятливого інноваційного клімату у фармацевтичній галузі необхідно активно впроваджувати сучасні моделі комерціалізації ОІВ, які сприятимуть залученню необхідних інвестиційних ресурсів для ринкового впровадження результатів наукових досліджень. Важливу роль у підвищенні ефективності управління ІР мають відігравати офіси трансферу технологій, які забезпечують повний цикл роботи з винаходами, підтримують тісні зв'язки з дослідниками, венчурними фондами, інвесторами і доводять наукові розробки до ринкового впровадження за допомогою створення нового бізнесу або ліцензування тех-

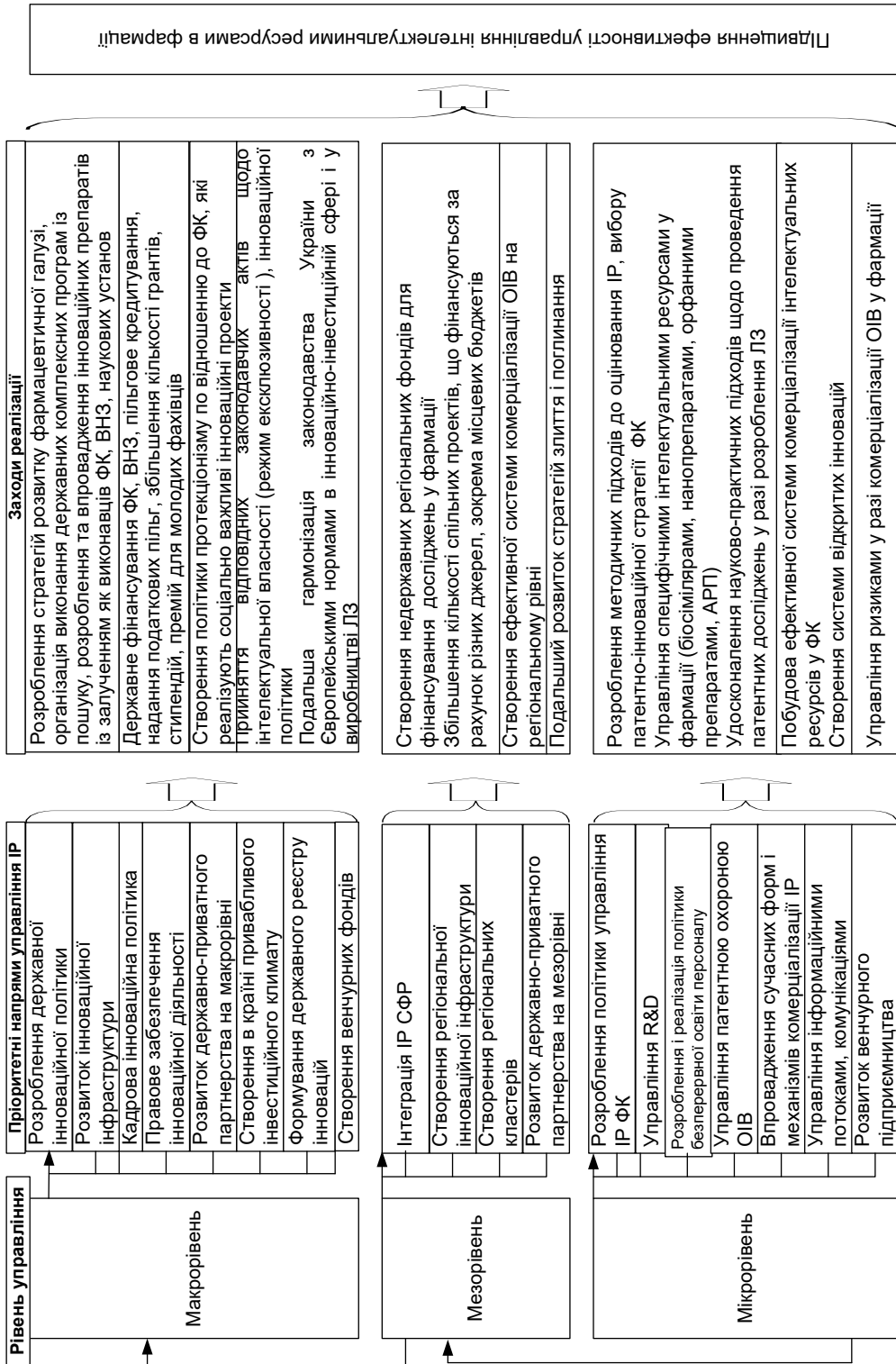

Рис. 2. Система управління інтелектуальними ресурсами в фармацевтичній галузі

нології існуючими на ринку компаніями. Використовуючи досвід зарубіжних країн, в ФК, ВНЗ, наукових установах необхідно формувати відкриті бази даних щодо науково-дослідних розробок (на які одержані патенти; неконфіденційних частин дос'є розробок, які можуть включати: резюме про якість, узагальнені результати клінічних та доклінічних досліджень; перелік публікацій; відомості про правовий захист науково-технічної роботи, фактори комерційної переваги розробки; рецензії фахівців в цій галузі) і які мають розміщуватися в інтернеті у вільному доступі для ознайомлення всіма зацікавленими особами, що сприятиме підвищенню інформованості, а отже і зацікавленості інвесторів. Для подальшого розвитку системи управління ІР ФК слід також зазначити важливу роль політики безперервної освіти персоналу. Крім того, необхідно підтримувати і розвивати ефективні комунікації з колегами як всередині ФК, так і за її межами. Вирішальним фактором підвищення результативності наукової праці є удосконалення системи виплати авторських винагород за використання ОІВ.

Факторами, що сприяють розвитку ІР на мезорівні, є формування коопераційних зв'язків між суб'єктами фармацевтичного ринку. Провідну роль у цьому відіграє створення інноваційних кластерів. Кластерна політика розвитку фармацевтичної галузі добре зарекомендувала себе за кордоном, але в Україні вона тільки зароджується [9]. Як свідчить світова практика, створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів для розроблення вітчизняних інноваційних ЛЗ можливе лише за умов розвитку державно-приватного партнерства на всіх рівнях управління.

На макрорівні управління ІР у фармацевції має носити стратегічний характер і бути націлено на реалізацію стратегії інноваційного розвитку вітчизняної фармацевції, реалізацію комплексних програм щодо розроблення та впровадження у виробництво імпортозаміщуючих вітчизняних лікарських засобів, зокрема біотехнологічних препаратів та вакцин, забезпечення населення життєво необхідними препаратами, а також інноваційними ЛЗ, підвищення їх доступності для соціально незахищених верств населення та забезпечення національної безпеки. Управління ІР на макрорівні має бути спрямоване на реформування державної інноваційної системи.

Результати аналізу дали змогу визначити стратегічні напрями управління ІР на галузевому рівні: створення сучасної інфраструктури фармацевтичної науки і системи інформаційного забезпечення наукової і науково-технічної діяльності, інтеграцію освіти, фармацевтичної науки і виробництва ЛЗ; підготовку, підвищення кваліфікації і перепідготовку наукових кадрів у фармацевції; розроблення державних цільових наукових і науково-технічних програм по розробленню ЛЗ та концентрацію ресурсів для їх реалізації; удосконалення системи правової охорони ОІВ у галузі фармацевції та створення умов для її ефективного використання; організацію прогнозування тенденцій науково-технічного та інноваційного розвитку фармацевтичної науки на довгостроковий та середньостроковий періоди; підвищення престижу наукової і науково-технічної діяльності в фармацевції, підтримку та заохочення до наукової діяльності талановитої молоді; встановлення взаємовигідних зв'язків з іншими державами для інтеграції вітчизняної фармацевтичної та світової науки.

Тільки реалізація системного підходу до управління інноваційною діяльністю й розвиток механізмів державно-приватного партнерства на всіх рівнях дадуть можливість створити умови для підвищення її ефективності та сприятимуть переходу галузі до інноваційної моделі розвитку. Альтернатив цьому шляху немає і це передбачає активну партнерську взаємодію всіх учасників фармацевтичного ринку України.

Висновки

1. Здійснений авторами аналіз ІР ФК України дав змогу виокремити чотири групи ФК. У першу групу увійшли ФК, яким притаманне найбільш високе значення інтегрального показника ІР, а також висока частка контрольованого фармацевтичного ринку. До цієї групи належать ФК-лідери: ПАТ «Фармак», ФФ «Дарниця», ТОВ «ФК "Здоров'я"», Корпорація «Артеріум». Зроблений аналіз свідчить, що цим ФК для подальшого стійкого розвитку і утримування своєї ринкової позиції доцільно використовувати наступальну інноваційну стратегію, яка, в тому числі, передбачає активне створення і патентування ОІВ.

2. Аналіз ефективності управління ІР у таких вітчизняних ФК, як ПАТ НВЦ «БХФЗ», ПАТ «Київський вітамінний завод», АТ «Лекхім», ФК «Червона зірка», ФК «Юрія-фарм», ФК «Фітофарм» (друга група), свідчить, що поступова активізація інноваційної діяльності дасть змогу цим ФК залишатися значущими гравцями на фармацевтичному ринку України, тим більше, що для цього у них є відповідний технічний, матеріальний, кадровий і науковий потенціал.

3. Доведено, що управління ІР у фармації має здійснюватися системно на макро-, мезо- та мікрорівнях, опиратися на розвиток державно-приватного партнерства і передбачати формування міжрівневих взаємозв'язків, що сприятиме стійкому розвитку вітчизняної фармації.

Список використаної літератури

1. *Himanshu G., Suresh K.* Patent protection strategies // *J. Pharm. Bioallied. Sci.* – 2010. – N 2 (1). – P. 2–7.
2. *Karytinov A., Ingham A.* A growing interest for intellectual property in universities // *Phar. Pat. Anal.* – 2015. – N 4. – P. 59–61.
3. *Платонов В. В., Воробьев В. П., Тихомиров Н. Н.* Системы управления интеллектуальным капиталом на новом этапе технико-экономического развития: методологический аспект // *Известия Санкт-Петербургского ун-та экономики и финансов.* – 2012. – № 2 (74). – С. 7–15.
4. *Авдейчик О. В., Нехорошева Л. Н.* Показатели оценки эффективности использования интеллектуальных ресурсов промышленных предприятий // *Траектория науки.* – 2015. – № 5. – С. 1–17.
5. *Плюта В.* Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: пер. с польск. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 175 с.
6. Как национальные производители отвоевывают украинский фармрынок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://delo.ua/business/kak-nacionalnye-proizvoditeli-otvovuyajut-ukrainskij-farmrynok-320460>
7. *Лук'яничук Є.* Наука та виробництво – новий рівень партнерства в розробці та впровадженні інноваційних лікарських засобів // *Еженедельник Аптека.* – 2014. – № 49 (970). – С. 6–7.
8. *Фатхутдинов Р. А.* Инновационный менеджмент: учеб. – СПб: Питер, 2011. – 448 с.
9. *Фарат О. В., Залуцький В. П.* Проблеми розвитку інноваційних кластерів промислових підприємств // *Акт. проблеми економіки.* – 2015. – № 2. – С. 229–237.

Надійшла до редакції 9 грудня 2016 року.

Е. В. Литвинова, О. В. Посылкина

Национальный фармацевтический университет, г. Харьков

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ

Ключевые слова: интеллектуальные ресурсы, изобретение, инновационный препарат, доля рынка

АННОТАЦИЯ

В настоящее время состояние и эффективность системы управления интеллектуальными ресурсами определяют конкурентоспособность, стратегические позиции и перспективы развития современных фармацевтических компаний.

Целью работы является обоснование научно-методических подходов к оценке и управлению интеллектуальными ресурсами отечественных фармацевтических компаний с целью выявления резервов повышения эффективности управления этими ресурсами. В рамках исследования проанализированы показатели состояния интеллектуальных ресурсов (доля рынка фармацевтической компании, доля инновационных лекарственных средств в портфеле фармацевтической компании, доля коммерциализированных объектов интеллектуальной собственности, кадровая составляющая интеллектуальных ресурсов, по состоянию на июнь 2016 г.) отечественных фармацевтических компаний.

По результатам анализа исследуемые фармацевтические компании распределены по 4 группам. В первую группу вошли фармацевтические компании, которым присуще наиболее высокое значение интегрального показателя интеллектуальных ресурсов, а также высокая доля контролируемого фармацевтического рынка. К этой группе относятся фармацевтические компании-лидеры: ПАО «Фармак», ФФ «Дарница», ООО «ФК "Здоровье"», Корпорация «Артериум». Проведенный анализ свидетельствует, что этим фармацевтическим компаниям для дальнейшего устойчивого развития и поддержания своей рыночной позиции целесообразно использовать наступательную инновационную стратегию. Анализ эффективности управления интеллектуальными ресурсами в таких отечественных фармацевтических компаниях, как ПАО НПЦ «БХФЗ», ОАО «Киевский витаминный завод», АО «Лекхим», ФК «Красная звезда», ФК «Юрия-Фарм», ФК «Фитофарм» (вторая группа), свидетельствует, что постепенная активизация инновационной деятельности даст возможность этим фармацевтическим компаниям оставаться значимыми игроками на фармацевтическом рынке Украины, тем более, что для этого у них есть соответствующий технический, материальный, кадровый и научный потенциал. Доказано, что управление интеллектуальными ресурсами в фармации должно осуществляться системно на макро-, мезо- и микроуровнях и предусматривать развитие межуровневых взаимосвязей, что будет способствовать устойчивому развитию отечественной фармации.

O. V. Litvinova, O. V. Posilkina

National University of Pharmacy, Kharkiv

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF INTELLECTUAL POTENTIAL OF DOMESTIC PHARMACEUTICAL COMPANIES

Key words: intellectual resources, invention, innovative drug, market share

ABSTRACT

Currently, the state and effectiveness of intellectual resources management system define competitiveness, strategic position and prospects of the development of modern pharmaceutical companies.

The aim is to study scientific and methodological approaches to the assessment and management of intellectual resources of domestic pharmaceutical companies with a view to identify the reserves for increasing process management. It has analyzed the level of intellectual resources (market share of pharmaceutical companies, the share of innovative drugs in the portfolio of pharmaceutical companies, the share of commercialized intellectual property, the personnel component of intellectual resources; as of June 2016) in domestic pharmaceutical companies. Analysis of intellectual resources of Ukrainian pharmaceutical companies has allowed to identify 4 groups. The first group includes pharmaceutical companies, which have the highest value of the integral index of intellectual resources, as well as the high share of controlled pharmaceutical market. This group includes pharmaceutical companies: CJSC «Farmak», Pharmaceutical firm «Darnytsa», pharmaceutical company «Zdorovie», «Arterium» Corporation. The analysis has shown that this pharmaceutical companies with a view to retain its market position it is reasonable to use offensive innovation strategy. Analysis of effective intellectual resource management in domestic pharmaceutical companies as PJSC SIC «Borshchahivskiy CPP», PC «Kyiv Vitamin Factory», JSC «Lekhim», PJSC «Red star», «Yuria-Pharm», PC «Fitofarm» (the second group) has showed that the gradual intensification of innovation activity will allow to remain significant players in Ukrainian pharmaceutical market, especially for this they have appropriate technical, financial, human and scientific potential. It is proved that the management of intellectual resources in the pharmacy should be system administered at the macro, meso, micro levels, and provide for the development of cross-level relationships that contribute to the sustainable development of the domestic pharmacy.

Електронна адреса для листування з авторами: hlitvinova@mail.ru